

Затверджено та надано гриф
«Рекомендовано Міністерством освіти і науки України»

(наказ Міністерства освіти і науки України від 03 серпня 2022 року № 698)

РОСІЙСЬКА МОВА

(ПОЧАТОК ВИВЧЕННЯ З 5 КЛАСУ)

6 – 9 класи

Навчальна програма для закладів загальної середньої освіти

2022

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальна програма призначена для 6-9 класів закладів загальної середньої освіти (початок вивчення з 5 класу), розроблена на основі Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 № 1392, з урахуванням Державного стандарту початкової загальної освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 20.04.2011 № 462, і відповідно до положень концепції «Нова українська школа» (2016 р.).

Основною характеристикою курсу російської мови є його практична спрямованість на розвиток ключових компетентностей здобувачів освіти.

РОЛЬ КУРСУ РОСІЙСЬКОЇ МОВИ У ФОРМУВАННІ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ

	Ключові компетентності	Компоненти
1	Спілкування державною мовою (рідною мовою в разі відмінності)	<p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none">сприймати, розуміти, аналізувати інформацію мовою, що вивчається;виступати з усним повідомленням, уміти ставити і відповідати на запитання; коректно вести діалог, дискусію;використовувати різні види читання: ознайомлювальне, вибіркоче, навчально-тощо;складати письмові висловлювання різних типів і стилів;використовувати українознавчий компонент в різних видах мовленнєвої діяльності;толерантно спілкуватися з представниками інших культур <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none">готовність використовувати мову як спосіб пізнання світу, культури,бажання популяризувати Україну, її досягнення у сфері науки, культури;розуміння необхідності вдосконалення своїх комунікативних умінь; <p>Навчальні ресурси:</p>

	<p>Спілкування іноземними мовами</p>	<ul style="list-style-type: none"> • тексти різних стилів і типів; • підручники, посібники; довідники; • онлайн-курси; онлайн-бібліотеки <p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • читати і розуміти зміст текстів іноземною мовою; зіставляти оригінальні тексти з перекладами російською мовою (з урахуванням рівня володіння іноземною мовою) <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • усвідомлення необхідності вивчення декількох мов з метою розширення інформаційного поля; знайомства з різними культурами. • готовність до толерантного міжнаціонального спілкування, міжкультурного діалогу. <p>Навчальні ресурси:</p> <ul style="list-style-type: none"> • підручники, посібники; довідники; • онлайн перекладачі; тексти мовою оригіналу і їхні переклади російською мовою
	<p>Основні компетентності природознавчих наук та технологій</p>	<p>Уміння</p> <ul style="list-style-type: none"> • аналізувати і оцінювати діяльність людини, її вплив на навколишній світ; • ставити питання щодо спостережуваних явищ, аналізувати причини явищ; • проводити пошукову діяльність; • ставити пізнавальні задачі і висувати ідеї; вибирати умови здійснення проєкту; • описувати результати, формулювати висновки; • представляти результати власного дослідження з використанням комп'ютерних засобів і технологій. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • інтерес до нових технологій, готовність до

	<p>Інформаційно-цифрова компетентність</p>	<p>оволодіння ними;</p> <ul style="list-style-type: none"> • усвідомлення важливості дослідницької діяльності для вирішення суспільно значущих завдань. <p>Навчальні ресурси:</p> <ul style="list-style-type: none"> • різні джерела інформації: книги, підручники, довідники, карти, енциклопедії, каталоги, словники, Інтернет; • інформаційно-цифрові пристрої; інноваційні технології навчання (інтерактивні, інформаційно-комунікативні) <p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • використовувати новітні інформаційно-цифрові засоби для ефективного отримання і передачі інформації; • знаходити потрібну інформацію в різних джерелах, як на паперових, так і на електронних носіях, різними мовами; • визначати ступінь достовірності інформації шляхом порівняння з інформацією з інших джерел і ставити її під сумнів; • ефективно використовувати отриману інформацію відповідно до поставлених цілей і завдань, сфери використання <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • задоволення пізнавальних інтересів у сучасному інформаційному просторі; прагнення дотримуватися правил спілкування в сучасному інформаційному просторі; • критичне осмислення інформації, отриманої з різних джерел; • інтерес до нових інформаційних технологій <p>Навчальні ресурси:</p> <ul style="list-style-type: none"> • різні інформаційно-цифрові пристрої; • електронні презентації; • електронні бібліотеки, навчальні сайти; • телепередачі; навчальні фільми; • алгоритми, інструкції, плани тощо); • записи в соціальних мережах і коментарі до них
--	--	---

<p>Уміння вчитися впродовж усього життя</p>	<p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • визначати мету навчальної діяльності, способи її досягнення; • планувати і організовувати власну навчальну діяльність; • адекватно оцінювати власні результати, свій внесок в роботу групи; • швидко адаптуватися до нових вимог і ситуацій; • користуватися довідковою літературою <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • прагнення до отримання нових знань протягом усього життя; • відповідальне ставлення до навчання; • розуміння ролі читання в процесі особистісного розвитку, отримання потрібної інформації <p>Навчальні ресурси:</p> <ul style="list-style-type: none"> • різноманітні інформаційно-цифрові пристрої; • навчальні тренінги (у тому числі і онлайн тренінги, навчальні онлайн курси); • інструкції з самооцінювання; • елективні шкільні навчальні курси; • довідкова література; бібліотеки, електронні мережеві бібліотеки
<p>Ініціативність та підприємливість</p>	<p>Уміння:</p> <p>представляти власні ідеї і ініціативи, доречно використовуючи мовні і немовні ресурси;</p> <ul style="list-style-type: none"> • активно і ефективно працювати в команді, використовуючи принципи співробітництва; • використовувати адекватні поставленим цілям і ситуації комунікативні стратегії; • прогнозувати результати своєї діяльності <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • готовність брати на себе відповідальність; • розуміння взаємозв'язку особистої активності, відповідальності і навчальної, професійної успішності; • усвідомлення ролі комунікативних умінь в досягненні поставлених цілей.

	<p>Соціальна та громадянська компетентності</p>	<p>Навчальні ресурси:</p> <ul style="list-style-type: none"> • тексти офіційно-ділового, публіцистичного і наукового стилів; • презентації, зразки реклами; • художні тексти, в яких представлено моделі ініціативної, активної життєвої позиції <p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • визначати своє місце і роль в сім'ї, суспільстві, державі; • вести дискусію, діалог, аргументовано і грамотно висловлювати власну позицію з приводу суспільно-політичних питань, устрою громадянського суспільства; • знаходити ненасильницькі рішення в конфліктних ситуаціях; • відстоювати права особистості на захист своєї честі і гідності; • критично аналізувати інформацію соціально-політичного характеру <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • усвідомлення особистих інтересів у нерозривному зв'язку з інтересами суспільства; • прагнення до активної ролі у суспільстві, наполегливість і рішучість у досягненні цілей; <p>повага до закону і правових норм, зокрема українського і європейського законодавству мовній сфері</p> <p>Навчальні ресурси:</p> <ul style="list-style-type: none"> • тексти різних видів і стилів, у яких обговорюються важливі соціально-політичні питання, моделі демократичного державного устрою; проєкти соціально-політичної спрямованості <p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • оцінювати твори мистецтва, ділитися своїми враженнями від них; • створювати тексти публіцистичного, художнього стилів, висловлюючи у них свої почуття і оцінки навколишнього світу; • дотримуватися норм мовного етикету •
	<p>Обізнаність та здатність до самовираження у сфері культури</p>	

	<p>Екологічна грамотність та здоровий спосіб життя</p>	<p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • потреба у читанні як джерелі естетичного задоволення і емоційної рефлексії; • інтерес до творів мистецтва <p>Навчальні ресурси:</p> <ul style="list-style-type: none"> • твори різних видів і жанрів мистецтва; • виставки, презентації, зокрема і онлайн виставки <p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> • сприймати і розуміти інформацію екологічної тематики, правильно її оцінювати і використовувати у конкретній ситуації; • оцінювати вплив своїх дій на навколишнє середовище; • дбайливо ставитися до природи - джерела життя й істотної умови гармонійного розвитку особистості; дотримуватися правил здорового способу життя (особиста гігієна, режим дня, раціон харчування, фізичні вправи) <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • прагнення до усвідомлення цілісності світу, його взаємозв'язків для розуміння перспектив розвитку суспільства; • готовність берегти природні ресурси для життя теперішнього і майбутнього поколінь; • ставлення до свого здоров'я як до цінності <p>Навчальні ресурси:</p> <ul style="list-style-type: none"> • навчальні тексти та завдання до них, презентації, онлайн-курси з екологічної тематики, здорового способу життя. • художні та публіцистичні твори (фрагменти творів), у яких розкривається тема «Природа та людина»)
--	--	--

Розвиткові, представлених у таблиці ключових компетентностей, сприятиме включення в програму (на першому етапі) таких наскрізних змістових ліній, як: «Екологічна безпека та сталий розвиток», «Громадянська відповідальність», «Здоров'я та безпека», «Підприємливість і фінансова грамотність».

ЗАВДАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ НАСКРІЗНИХ ЗМІСТОВИХ ЛІНІЙ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ РОСІЙСЬКІЙ МОВІ

Наскрізнi змістові лінії є загальними для всіх навчальних предметів, вони є засобом інтеграції навчального змісту. Наскрізнi змістові лінії корелюються з ключовими компетентностями, які забезпечують розвиток ціннісних і світоглядних орієнтирів учнів/учениць, що визначають їхню поведінку в реальних життєвих ситуаціях.

Реалізація наскрізних змістових ліній полягає у відповідному трактуванні навчального змісту тем, використанні тематично підібраних текстів і навчального матеріалу та не передбачає будь-якого його розширення або поглиблення.

Головна мета змістової лінії «Екологічна безпека та сталий розвиток» – формування соціальної активності, відповідальності та екологічної свідомості, готовності брати участь у вирішенні питань охорони навколишнього середовища і сталого розвитку суспільства, усвідомлення важливості цих рішень для майбутніх поколінь.

Реалізація цієї змістової лінії передбачає, що в процесі навчання російській мові учні:

- розкривають взаємозв'язок людини та природи, його вплив на екологічний стан навколишнього середовища;
- критично оцінюють результати діяльності людини в природному середовищі, обґрунтовують необхідність дбайливого ставлення до природних ресурсів;
- осмислюють значення природи для духовного розвитку людини;
- передають за допомогою засобів мови красу природи, почуття емоційної співпричетності зі світом природи.
- працюють над реалізацією екологічних проєктів, популяризують їх, залучаючи членів сім'ї, друзів, місцеву громаду та широку громадськість до природоохоронних заходів.

Мета реалізації змістової лінії «Громадянська відповідальність» – сприяти формуванню активного громадянина, який розуміє основні принципи та механізми його функціонування; визнає гуманістичні демократичні цінності, вільний в своєму виборі, керуючись при цьому загальнолюдськими морально-етичними критеріями та почуттям громадянської відповідальності.

Ця змістова лінія передбачає, що учні/учениці в процесі навчання російській мові:

- обговорюють соціальні, гуманітарні та інші проблеми сучасного суспільства;
- аналізують своє місце і роль в родині, суспільстві, державі;
- аналізують діяльність, особистісні якості відомих діячів культури, вчених, які свідчать про їх громадянську позицію;
- аналізують тексти, в яких порушуються важливі суспільні проблеми;
- осмислюють необхідність захисту особистих прав і прав інших людей;
- розвивають навички толерантного міжособистісного і міжнаціонального спілкування; ненасильницького вирішення конфліктів;
- працюють в команді, приймаючи обдумані, адекватні ситуації, рішення;
- беруть участь у різних соціальних проектах, залучаючи сім'ю, друзів, місцеву громаду і широку громадськість;

Мета змістової лінії «Здоров'я та безпека» полягає в тому, щоб сприяти формуванню здобувачів освіти як членів суспільства, здатних вести здоровий спосіб життя та формувати безпечне життєве середовище.

Ця змістова лінія реалізується тим, що в процесі роботи над навчальним матеріалом учні/учениці:

- встановлюють причинно-наслідкові зв'язки між своїми звичками, поведінкою та здоров'ям, безпекою;
- осмислюють переваги здорового способу життя та безпечної поведінки;
- обговорюють основні принципи здорового способу життя;
- обговорюють правила поведінки в критичних або небезпечних ситуаціях;
- формують ціннісне ставлення до власного здоров'я та

здоров'я інших людей, до навколишнього середовища як до потенційного джерела здоров'я, благополуччя та безпеки.

Змістова лінія «Підприємливість та фінансова грамотність» націлена на розвиток лідерських ініціатив, здібності учнів/учениць успішно діяти в мінливому світі, звернення уваги учнів на важливість практичних аспектів фінансових питань, розуміння взаємозв'язку ініціативи, підприємливості, відповідальності та особистісного успіху.

Передбачається, що в процесі реалізації цілей змістової лінії «Підприємливість та фінансова грамотність» учні/учениці:

- розвивають ініціативність і винахідливість у вирішенні різних ситуативних завдань;
- застосовують ефективні стратегії, як мовні так і немовні, з урахуванням поставленої конкретної задачі, ситуації;
- пропонують ідеї в проектній діяльності, командній роботі;
- аналізують вплив гуманітарних наук на розвиток суспільства;
- оцінюють значення комунікативної компетентності особистості для майбутньої професійної діяльності, для ефективного вирішення повсякденних проблем;
- оцінюють свої здібності в контексті вибору майбутньої професії;
- аналізують стратегії, використовувані в рекламному та інформаційному просторі, з метою запобігання маніпуляцій в сфері соціальних послуг.

Головними *цілями* навчання російській мові в основній школі є:

- розвиток творчої особистості з гуманістичним світоглядом, здатної до толерантного міжкультурного спілкування, самоорганізації та самовдосконалення; вільно орієнтується в інформаційному просторі;
- розвиток комунікативної компетентності, яка передбачає ефективне використання всіх видів мовленнєвої діяльності: аудіювання, говоріння, читання, письма в різних сферах та ситуаціях спілкування;

Досягнення цих цілей передбачає вирішення наступних *завдань*:

- розвиток умінь, необхідних для слухання, розуміння мовлення, читання вголос і мовчки, складання усних і письмових висловлювань;
- засвоєння учнями базових знань про мову, необхідних для формування мовленнєвих умінь і навичок;

- збагачення лексичного запасу учнів, засвоєння норм російської літературної мови (лексичних, граматичних, а також орфоепічних і орфографічних);
- розвиток загальнонавчальних умінь і навичок (організаційних, загальнопізнавальних, контрольних-оцінних).

Характерною особливістю вивчення російської мови в школах з українською мовою навчання є використання знань, умінь і навичок, отриманих на уроках української мови. Опора на українську мову передбачає регулярне використання міжмовних зіставлень, які розширюють лінгвістичний кругозір учнів, сприяють формуванню у них самоконтролю і служать підвищенню культури мови.

Вивчення російської мови пов'язане з іншими предметами шкільної програми. Міжпредметна інтеграція проявляється передусім у використанні текстів різних стилів, у яких актуалізується зв'язок з курсами історії, географії, предметами мистецтвознавчого циклу.

Зміст навчання російській мові реалізується за допомогою мовленнєвої мовної, соціокультурної та діяльнісної (стратегічної) ліній.

У сукупності вони формують комунікативну компетентність особистості, сприяють розвитку національної самосвідомості, патріотичного, морально-етичного та естетичного виховання учнів/учениць.

Навчальна програма подана в таблиці, яка складається з двох частин. У лівій частині таблиці представлені очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів/учениць, а в правій її частині – зміст навчання.

У ході планування навчальної діяльності, постановці цілей та завдань навчання вчитель співвідносить їх із завданнями розвитку ключових компетентностей, які схарактеризовані в таблиці в пояснювальній записці.

Мовленнєва лінія змісту передбачає роботу з розвитку в учнів/учениць уміння здійснювати різні види мовленнєвої діяльності: аудіювання, говоріння, читання, письма. Зміст цієї роботи, поданий в програмі для відповідного класу, при плануванні має розподілятися таким чином, щоб усі види мовленнєвої діяльності були в достатній мірі представлені в плані.

У роботі з текстом (при його сприйнятті та створенні) увага учнів/учениць має бути спрямована на аналіз фактичного змісту; тему, основну думку тексту, причинно-наслідкові зв'язки; емоційно-оцінну

та спонукальної-вольову інформацію, зображально-виражальні засоби. Слід учити школярів і школярок співвідносити зміст тексту з власним життєвим досвідом, висловлювати оцінні судження з приводу змісту та форми прослуханого / прочитаного.

Для аудіювання/читання пропонують тексти, що належать до різних родів літератури (епос, лірика, драма), жанрів (вірш, казка, оповідання, п'єса і ін.); типів мовлення (розповідь, опис, міркування), стилів мови; тексти, що містять монологічне і діалогічне мовлення. Обсяг текстів визначається критеріями оцінювання для учнів відповідного класу. Ступінь складності текстів відповідає запланованій навчальній задачі і рівню реальної підготовки учнів/учениць. Відбір текстів здійснюється з урахуванням змісту роботи за іншими розділами програми (мовна, мовленнєва, соціокультурна лінії).

Робота з аудіювання передбачає розвиток в учнів/учениць мовного слуху, вміння уважно слухати незнайомі тексти, стежити за розвитком думки, сприймати та правильно інтерпретувати особливості інтонації. Цій діяльності передують вправи на розпізнавання, розуміння окремих слів, словосполучень, пропозицій, виголошених в досить швидкому темпі.

У ході формування навичок читання робота має бути спрямована на розуміння прочитаного, вдосконалення техніки читання вголос і мовчки, формування інтересу до читання творів, написаних російською мовою. У навчанні читання вголос важливо мати на увазі комунікативний аспект даного виду читання і необхідність розвитку в учнів вміння співвідносити своє читання (його швидкість, чіткість вимови, виразність) з можливостями, інтересами, потребами слухача. У навчанні читання мовчки акцент робиться на швидкість і розуміння (на швидкість розуміння) тексту.

З метою вдосконалення техніки читання програма передбачає роботу з розвитку вміння швидко впізнавати слова та поєднання слів (наприклад, при показі їх на картці, на сторінці книги тощо), навчання переглядання та ін.

Важливою є робота з книгою: вміння користуватися змістом, знаходити в тексті потрібний фрагмент, відбирати матеріал з декількох джерел для усного або письмового твору та ін.

Слуханню / читанню передуює підготовча робота, яка полягає в тлумаченні окремих слів, ситуацій; постановці питань та завдань, що направляють увагу при слуханні / читанні тощо. Обсяг цієї роботи

визначається складністю тексту, ступенем підготовленості учнів/учениць, характером завдання на перевірку розуміння прослуханого.

Продовження опрацювання тексту, що виходить за межі аудіювання / читання, передбачає обговорення прослуханого / прочитаного в ході діалогів або монологічних висловлювань учнів, написання ними переказів та творів. Рекомендується заохочувати самостійні оцінки змісту тексту, його смислу, вчити школярів/школярок з увагою ставитися до різних точок зору, зіставляти їх, аргументовано відстоювати свою думку, уникаючи зайвої категоричності.

Принцип текстоцентризму є основоположним у навчанні російській мові, тому текст, підібраний для аудіювання/читання, може слугувати підґрунтям для організації значної частини роботи на уроці та використовуватися для заучування напам'ять, переказу, складання діалогу, читання, списування, роботи над вимовою, значенням слова, його зображально-виражальними можливостями, особливостями граматичної форми тощо.

Не менш важливим аспектом у процесі вивчення російської мови є розвиток продуктивних видів мовленнєвої діяльності - *говоріння і письма*.

Ця робота здійснюється в декількох напрямках:

- заучування, виразне читання напам'ять, списування по пам'яті загадок, прислів'їв, віршів, уривків з прозових текстів різних стилів, жанрів;
- складання запитань за прослуханим/прочитаним текстом, за малюнком тощо, а також відповідей на ці питання;
- переказ (усний і письмовий) прослуханого або прочитаного тексту (з творчим завданням);
- складання усних і письмових діалогічних і монологічних висловлювань на теми, пов'язані з прочитаними/прослуханими текстами, з ситуаціями з повсякденного життя, особистим досвідом учнів.

У молодших школярів розвивають уміння висловлювати свої думки усно та письмово, осмислюючи мету висловлювання, плануючи його, зіставляючи мету та результат.

Рекомендується попередньо обговорювати з учнями/ученицями можливий зміст тексту, уточнювати значення слів, відпрацьовувати їхню вимову, складати словосполучення, вчити пов'язувати їх в реченні.

В організації роботи по говорінню/письму враховується ситуативність мовлення. На уроках рекомендується створення навчальних комунікативних ситуацій, які реалізуються в процесі взаємодії дітей в парах або групах з урахуванням їхніх мовних можливостей. Комунікативні ситуації можуть бути пов'язані з реальним досвідом школярів/школярок, спиратися на прочитані / прослухані матеріали, Інтернет та ін.

Необхідно формувати в учнів/учениць уміння співвідносити зміст і форму висловлювання з певною ситуацією спілкування, враховуючи при цьому основні компоненти комунікативної ситуації (учасники спілкування, їхні стосунки, соціальні ролі, мотиви спілкування, комунікативний намір, місце і час спілкування, засоби спілкування (мовні і позамовні)).

Навчання письму в цьому варіанті курсу російської мови починається із засвоєння букв, що розрізняються в російській та українській абетках, списування, письма по пам'яті загадок, прислів'їв, віршів та ін., складання невеликих письмових висловлювань.

Рекомендується вже на першому етапі навчання пропонувати школярам використовувати письмо в комунікативних цілях: складати записки, листи, привітання, висловлювати власну думку щодо тієї чи іншої події, щодо прочитаної книжки, переглянутого кінофільму тощо. Роботи творчого характеру оцінюються передусім за змістом, а зроблені вчителем виправлення в мовному оформленні тексту враховуються учнями з метою вдосконаленні виконаної роботи.

Мовна лінія визначає зміст роботи із засвоєння учнями мовних засобів та норм вживання їх у мовленні з урахуванням практичної спрямованості навчання.

Відомості про мову, вміщені в програмі, слугують розширенню уявлень учнів/учениць про систему мови, вони використовуються не стільки для мовного аналізу, скільки для організації роботи щодо вдосконалення вимовних, лексичних, граматичних навичок учнів/учениць. Особлива увага приділяється семантиці мовних одиниць, їхньому використанню в мовленні.

Мовну лінію в програмі представлено у традиційних розділах «Фонетика», «Склад слова. Словотвір», «Лексикологія. Фразеологія», «Морфологія», «Синтаксис».

Ці розділи(за винятком перших двох) подаються в програмі для кожного класу – таким чином поступово розширюється коло відомостей про одиниці різних мовних рівнів. При плануванні цей матеріал повинен бути розподілений (відповідно до авторської концепції

побудови підручника) так, щоб теми з розділів «Морфологія» і «Синтаксис» чергувалися, забезпечуючи всебічну роботу над словом (формою), реченням, текстом.

Формування мовних умінь і навичок – фонетичних і орфоепічних, словотворчих, лексичних, граматичних – реалізується в двох напрямках.

Перший з них – практичний. Робота здійснюється без вживання термінів (в тому випадку, коли відповідний матеріал ще не був розглянутий або зовсім не передбачений програмою даного курсу). При цьому використовують головним чином спостереження над готовим навчальним матеріалом, повторювання за вчителем, складання словосполучень і пропозицій за зразком, переклад і міжмовні зіставлення.

Завдання, питання вчитель формулює так, щоб спонукати учнів/учениць вживати слово в мові в тій чи іншій формі.

Другий напрямок – формування мовних умінь з опорою на знання з фонетики, лексикології, словотвору, граматики. Ці знання слугують для розвитку в учнів умінь правильно використовувати одиниці різних мовних рівнів для точного вираження думки з урахуванням комунікативної спрямованості мовлення, для розмежування мовних явищ російської та української мов, розвитку мовного чуття.

Зокрема передбачається така послідовність роботи:

- освоєння певного кола відомостей про мовне явище;
- формування умінь виконувати дії з окремими мовними одиницями (словами та формами слів, словосполученнями, пропозиціями); з розглянутими мовними одиницями в мікротексті (2-4 речення); в умовах, наближених до реальної мовної ситуації сприйняття або продукування мовлення.

До мовної лінії програми відноситься робота з правопису, яка передбачає розвиток орфографічної пильності (на основі поняття про сильну та слабку позиції звуку в слові), вміння списувати та звіряти написане зі зразком, безпомилково писати слова зі списків для запам'ятовування, застосовувати вивчені орфографічні та пунктуаційні правила.

Важливою особливістю вивчення російській мові є взаємозв'язок між різними темами, представленими в мовленнєвій та мовній лініях змісту. Так, матеріал, який розглядається за темою «Текст», враховується в роботі над лексикою (стилістичне забарвлення слова та ін.), граматику (особливості використання в тексті варіантів мовних засобів) тощо. Роботу над граматичним матеріалом поєднують з розвитком техніки читання та аудіювання - школярів вчать

розрізняти на слух і при швидкому читанні слова речення, які стосуються тих мовних категорій, які складають зміст відповідного розділу програми з морфології, синтаксису для даного класу тощо.

Соціокультурна лінія як невід'ємна частина змісту навчання має великий розвиваючий і виховний потенціал, посилює практичну спрямованість навчального процесу. Робота над матеріалом, що має соціокультурну складову повинна сприяти формуванню толерантності як в міжнаціональному, так і в міжособистісному спілкуванні, допомагати учням визначати комунікативні стратегії своєї діяльності з урахуванням віку, статі та соціального положення.

Важливим аспектом реалізації соціокультурного компонента є засвоєння відображених у мові понять, ціннісно значущих для кожного народу (сім'я, будинок, рідний край, рідна мова, природа, дружба, храм і тощо).

У процесі роботи з текстом необхідно робити акцент на розвиток глибокого смислового сприйняття і розуміння тексту.

Орієнтовна тематика текстів для слухання і читання, діалогів і монологічних висловлювань учнів визначається відповідно до основних сфер використання мови: персональної, публічної, освітньої (тематика текстів не розписана по класах, але передбачається її поглиблення відповідно до психолого-вікових особливостей учнів і завданнями їхньої соціалізації).

Персональна сфера.

Я і моя сім'я: прізвище, ім'я, по батькові, вік, домашня адреса, рідна мова, мрії, особисті досягнення; члени сім'ї, їхні професії, стосунки в сім'ї, повага до старших, домашні обов'язки, сімейні традиції, свята.

Друзі: вік, зовнішність, риси характеру, інтереси, стосунки.

Охорона здоров'я: здоровий спосіб життя, режим дня, ранкова гімнастика, раціональне харчування, гігієнічні вимоги до роботи з комп'ютером; поведінка в критичних, небезпечних для життя ситуаціях;

Відпочинок та дозвілля: канікули, вільний час, ігри, захоплення, заняття за інтересами.

Спорт: види спорту, види спорту, популярні в Україні; Олімпійські ігри і чемпіони; участь в спортивних секціях.

Покупки: сімейний бюджет; відвідування магазинів, ринків; опис різних відділів та товарів; покупка продуктів харчування, одягу, взуття, господарських товарів тощо; реклама; вибір подарунків досвят,

днів народження; мода для молоді.

Публічна сфера

Батьківщина: місто (село, селище), в якому я живу; Україна – наш спільний дім; сьогодення і майбутнє України, мій внесок в її розвиток.

Поїздки, подорожі: підготовка до поїздки, види транспорту, вибір маршруту, зустрічі в дорозі, картини природи, труднощі та радощі подорожі, сувеніри.

Природа: пори року, тваринний та рослинний світи, особливості природи України; ставлення до природи, охорона природи, заповідники, «Червона книга».

Сучасні засоби комунікації й технології: телебачення та радіо, улюблені теле/радіопередачі, телевізійні канали, програми, телеведучі; комп'ютер, комп'ютерні ігри; інші інформаційно-цифрові пристрої; Інтернет, (мобільний) телефон тощо.

Мистецтво: жанри мистецтва; видатні письменники, художники, скульптори, музиканти; улюблені музичні передачі; відвідування виставки, музею, концерту; національна музика, танець.

Кіно, театр, цирк: відвідування кінотеатру, театру, цирку; улюблені фільми (художні, документальні, наукові), мультфільми, театральні і циркові вистави.

Життя суспільства: права та обов'язки людини; права дитини; гендерна політика в Україні; актуальні соціальні проблеми в сучасному суспільстві.

Громадська активність молоді: участь молоді у вирішенні суспільних проблем, сучасний молодіжний рух в Україні та за кордоном; програми підтримки молоді та молодих сімей.

Освітня сфера

Роль освіти в житті людини: Закон України про освіту; типи навчальних закладів в Україні та за кордоном; фактори, що впливають на вибір професії; професія і покликання; значення самоосвіти; фінансова грамотність.

Шкільне життя: екскурсія по школі, мій клас, шкільне приладдя, улюблені шкільні предмети, чергування в класі, урок російської мови, позакласні заходи, класна і шкільна стіннівка; участь в олімпіадах, конкурсах, турнірах; відносини з однокласниками.

Бібліотека: освітня роль бібліотеки, вибір книг для читання, оформлення замовлення на книгу, улюблені книги, автори, літературні герої; онлайн-бібліотеки.

Діяльнісна (стратегічна) лінія змісту навчання, як і соціокультурна, доповнює роботу над мовною та мовленнєвою лініями

змісту та є його обов'язковою складовою частиною. Вона передбачає розвиток метапредметних компетентностей, які виявляються: 1) у володінні способами організації навчальної діяльності; до яких відносять: планування діяльності, контроль послідовності виконання роботи та її проміжних результатів тощо; 2) у виділенні в об'єктах ознак і властивостей, знаходженні серед них основних і другорядних, порівнянні конкретних і абстрактних об'єктів, усвідомленні різних типів зв'язків між частинами інформації узагальненнях та висновках; порівнянні різних точок зору на одну й ту ж проблему тощо; 3) у володінні стратегіями спілкування, які дозволяють вибудувати цілеспрямовану лінію поведінки для успішного виконання певного завдання; викласти матеріал з урахуванням можливостей аудиторії, виділити головні положення та вміло підібрати деталі, навести переконливі приклади.

6-й КЛАС

(70 годин; 2 години на тиждень)(4 години – резервні)

<p style="text-align: center;">Мовленнєва змістова лінія (40 г.) Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів/учениць</p>	<p style="text-align: center;">Зміст навчання</p>
<p><i>Учень/учениця:</i> розрізняє на слух звуки слова, подібні, але не однакові за звучанням слова, словосполучення, речення (відповідно до програми певного класу); паузи між смисловими відрізками речення; тексти, що належать до різних стилів, типів мови та жанрів творів; емоційно-оцінну інформацію, прямо виражену в тексті; головні та другорядні частини змісту; формує групи одиниць різних мовних рівнів за певною ознакою, сприйняті на слух; розуміє значення сприйнятих на слух слів, словосполучень, речень, співвідносячи їх з малюнком, даючи коротку відповідь на запитання тощо; розуміє прослуханий текст, що відповідає вимогам програми для певного класу, виконуючи вказівки, що містяться в тексті, вибрати один із запропонованих варіантів відповіді на запитання по тексту, розділити текст на частини, знайти зазначені частини та ін; оцінює особливості змісту та форми прослуханого тексту.</p> <p><i>Учень/учениця</i> розрізняє під час читання схожі, але неоднакові за графічною</p>	<p>АУДІЮВАННЯ (6 год.) Аудіювання текстів, що належать до різних типів, стилів мови. Сприйняття на слух емоційно-оцінної інформації, прямо вираженої у тексті. Жанри творів, запропонованих для слухання: загадка, прислів'я, приказка, скороговка, пісня, казка, вірш, байка, розповідь; тлумачення цікавих завдань з логічним навантаженням (ребус, шарада та ін.). Розрізнення на слух частин тексту за наданим простим планом. Оціночні судження про зміст та форму прочитаного. Обсяг текстів, що належать до художнього стилю (250–300 слів), до інших стилів (150–200 слів) – час звучання відповідно 2,5–3 хв. та 1,5–2 хв. Сприйняття на слух, розуміння при швидкому темпі мовлення слів завдовжки 6–7 звуків, зокрема тих, що відрізняються 1–2 звуками (відбираються слова тих категорій, які розглядаються за програмою); слів та фразеологічних одиниць, що опрацьовуються на уроках; словосполучень, що відрізняються прийменником та ін. Сприйняття на слух поділу речень на смислові групи, особливостей інтонації. Розуміння простих та складних речень – довжина речення 8–10 слів.</p> <p>ЧИТАННЯ (6 год.) Читання як вид мовленнєвої діяльності. Комунікативна спрямованість читання вголос (урахування особливостей аудиторії, швидкість, виразність).</p>

<p>формою слова, поєднання слів, речення (відповідно до програмою цього класу); смислові відрізки речення; правильно і неправильно побудовані речення; тексти, що відносяться до різних стилів, типів мовлення та жанрів творів; головні та другорядні частини змісту; емоційно- оцінну інформацію, прямо виражену в тексті; знаходить у прочитаному тексті слова та вирази, що позначають колір, говоріння, час, емоційну оцінку тощо; групи однокорінних слів, розглянуті фразеологічні одиниці; речення зазначеного типу та змісту; структурні частини тексту, а також окремі частини (підтеми) змісту;</p> <p>групує за певним ознакою прочитані слова, словосполучення, речення;</p> <p>розуміє значення сприйнятих під час читання слів, словосполучень, речень, співвідносячи їх з малюнком, даючи коротку відповідь на запитання тощо;</p> <p>читає вголос текст (після попередньої підготовки), дотримуючись правил вимови, правильно інтонуючи речення (зокрема з однорідними членами речення), виділяючи у реченні смислові відрізки, виділяючи голосом ключові слова, враховуючи особливості ситуації, пристосовуючи швидкість, виразність читання до можливостей та потреб слухачів;</p> <p>читає мовчки текст, не вимовляючи слова напівголосно (швидкість читання мовчки відповідає нормі для цього класу);</p> <p>розуміє прочитаний мовчки незнайомий текст:</p> <p>виконує інструкції, що міститься</p>	<p>Читання мовчки (швидкість, розуміння, запам'ятовування). Сприйняття під час читання емоційно-оцінної інформації, прямо вираженої в тексті. Поділ речень на смислові групи під час читання. Робота з книгою: способи виділення частин змісту в тексті (відступи, підзаголовки, шрифти). Зміст книги, часопису.</p> <p>Читання мовчки, розуміння незнайомих текстів, що належать до художнього стилю (обсяг тексту 300-360 слів). Читання вголос віршованих та прозових текстів, що містять діалогічне та монологічне мовлення (з опорою на запропоновану вчителем розмітку тексту). Точність сприйняття, розуміння при швидкому читанні слів завдовжки 6–7 літер, зокрема тих, що різняться 1–2 літерами (відбираються слова тих категорій, які розглядаються за програмою); фразеологізмів з розглянутих тематичних груп, словосполучень тощо, вимова слова, інтонування речення, зокрема поділ його на смислові групи. Розуміння змісту простих та складних речень, неповних речень (у контексті), речень з подвійним запереченням тощо. (довжина речення 8-10 слів).</p> <p>Перегляд уривку (близько 0,5 сторінки) і знаходження в ньому слова, набраного курсивом; слова з дефісом, із зазначеною літерою тощо.</p> <p>Перегляд тексту з виділеними ключовими словами чи пропущеними словами.</p>
---	---

в тексті,
вибирає один з запропонованих варіантів відповіді на запитання за текстом,
знаходить зазначені частини тексту;
створює малюнок за текстом та ін;
оцінює особливості змісту та форми прочитаного тексту;
сприймає та відтворює показане протягом дуже короткого часу (0,5-1 сек.) ціле слово довжиною 6-7 букв, слів, що відрізняються 1-2 літерами, та словосполучення з такої ж кількості літер;
переглядає абзац або кілька абзаців (близько 0,5 сторінки) і знаходить у ньому слово, набране курсивом; слово з дефісом; знаки пунктуації; репліки діалогу; схеми, таблиці та частини тексту, які до них належать, та ін.

Учень/учениця:

знаходить діалоги, в яких початковою реплікою є запитання різних типів;

аналізує загальний зміст діалогу та зв'язність окремих реплік, правильність та стилістичну доречність використання мовних засобів;

розробляє можливі варіанти загального змісту діалогу з початковою реплікою-питанням;

оцінює змістовність діалогу, правильність та доречність використання мовних та немовних засобів;

Учні/Учениці:

відтворюють в особах готові діалоги художнього та розмовного стилю;

ГОВОРІННЯ І ПИСЬМО: ДІАЛОГІЧНІ І МОНОЛОГІЧНІ ВИСЛОВЛЮВАННЯ (18 год.)

Усне діалогічне мовлення (4 год.)

Типи початкових реплік (повторення та поглиблення). Початкова репліка-запитання, типи запитань. Загальнений зміст діалогу з початковою реплікою-запитанням (орієнтовно): а) запитання – відповідь – питання – тлумачення – згода; б) запитання – перепитування – уточнення – незгода - реакція на незгоду; в) запитання – ухильна відповідь (у разі неможливості, небажання відповідати) – жаль з приводу невдалого запитання - коректна реакція на попередню репліку тощо.

Оформлення початкової репліки-запитання за допомогою питальних слів і без них, інтонації питального речення, слів *разве, неужели, ли*. Відтворення прослуханих та/або прочитаних діалогів. Складання діалогів за допомогою допоміжних матеріалів та самостійно. Мінімальний обсяг діалогу 5-6 реплік на

<p>складають та розігрують діалоги із зазначеним типом початкової репліки, враховуючи певну ситуацію, комунікативне завдання, дотримуючись правил спілкування.</p> <p>Учень/учениця:</p> <p>характеризує зміст, побудову та мовні засоби усних та письмових висловлювань розповідного характеру;</p> <p>переказує та самостійно складає (усно) художні та розмовні тексти-розповіді (за спільно складеним простим планом, опорними словами, наданому початку та ін); пише докладний переказ та твір - розповідь (художній та розмовний стиль мовлення) за спільно складеним простим планом з опорою на допоміжні матеріали та без них; пише особистий лист; правильно та грамотно оформляє особисте листування, написи на поштових конвертах, оцінює зміст та форму усних та письмових висловлювань; виправляє помилки та недоліки в змісті та формі висловлювання.</p>	<p>двох учнів (без урахування етикетних формул початку та кінця діалогу).</p> <p>МОНОЛОГІЧНЕ МОВЛЕННЯ: УСНІ ТА ПИСЬМОВІ ВИСЛОВЛЮВАННЯ (14 год.)</p> <p>Особливості змісту та побудови текстів, що належать до різних типів мовлення (розповідь, опис, міркування). Особливості змісту, основних композиційних частин, мовних одиниць, що використовуються при побудові текстів розповідного характеру, що відносяться до художнього та розмовного стилів мовлення.</p> <p>Усний та письмовий переказ (докладний) текстів-розповідей художнього та розмовного стилів.</p> <p>Обсяг тексту для усного переказу 60–70 слів, для письмового (навчального) викладу 40-50 слів.</p> <p>Усний та письмовий твір розповідного характеру – з попереднім обговоренням змісту, опрацюванням слів та словосполучень, попереднім складанням окремих речень (художній та розмовний стилі мовлення).</p> <p>Особистий лист (зокрема електронний). Особливості структури та оформлення.</p>
<p>Мовна змістова лінія (25 год.)</p>	<p>Зміст навчання</p>

<p>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів/учениць</p>	
<p>Учень/учениця: знаходить у тексті групу слів із указаним значенням, фразеологізми (зі списку відібраних для засвоєння), підбирає слова із указаним значенням; вибирає із групи слів, фразеологізмів ті, які підходять за значенням та емоційним забарвленням для наданого тексту; використовує слова та най уживаніші фразеологізми в усній та письмовій мові з урахуванням комунікативних завдань висловлювання; оцінює правильно/ неправильно, доречно/ недоречно вжите слово, фразеологізм; удосконалює текст, замінюючи невдало використані слова та фразеологізми; користується різними словниками (тлумачним, синонімів, антонімів, фразеологічним, двомовними).</p>	<p>ЛЕКСИКОЛОГІЯ. ФРАЗЕОЛОГІЯ (2 ГОД.) Лексика російської мови (групи слів, що позначають якість, колір, емоційну оцінку подій, говоріння, час, простір, дія та ін.). Лексичні засоби, властиві художньому та розмовному стилям. Найуживаніші фразеологічні одиниці (розширення списку відібраних для засвоєння фразеологізмів). Фразеологічний словник.</p>
<p>Учень/учениця: виділяє основу та закінчення слова, значущі частини основи; розрізняє форми слова та однокореневі слова; значення однокорінних слів із різними префіксами/суфіксами; вимову та написання звуків у сильних та слабких позиціях у різних частинах слова; знаходить основу та закінчення слова, значущі частини основи (з опорою на допоміжні матеріали та самостійно); загальне та різне у значенні слів з однаковими</p>	<p>СКЛАД СЛОВА. СЛОВОТВІР (6 ГОД.) Основа та закінчення слова. Частини основи: корінь, префікс, суфікс. Однокорінні слова та форми слова. Створення слів з найуживанішими префіксами та суфіксами. Чергування звуків у коренях слів. Вимова та написання ненаголошених голосних, дзвінкх/глухих приголосних у корені, префіксі, суфіксі. Подвоєні, невимовні приголосні у корені слова; розділові ь, ь.</p>

<p>префіксами/ суфіксами; сильні та слабкі позиції звука у слові; звуки, що чергуються у корені слова; утворює слово за допомогою вказаних префіксів/суфіксів; пояснює загальне у значенні неспоріднених слів з однаковими префіксами/ суфіксами, різницю у значенні однокорінних слів з різними префіксами/суфіксами; відповідність/невідповідність вимови та написання слова; застосовує правила про правопис ненаголошених голосних, дзвінких/глухих, невимовних приголосних у корені слова (з опорою на допоміжні матеріали та самотійно); пише попередньо опрацьовані слова на вивчені правила, перевіряє написане за зразком.</p>	
<p>Учень/учениця розрізняє слова, що позначають предмет, ознаку предмету, кількість та порядок предметів, дію та ознаку дії; іменники, що позначають живі істоти та неживі предмети; іменники та прикметники, різні за формою роду та числа; дієслова на -ться, -тсья (за допомогою запитань); дієслова теперішнього, минулого і майбутнього часу; форми роду та числа дієслів минулого часу, особин та числа дієслів теперішнього часу; форми способу дієслова; знаходить у реченні та словосполученні самотійні та службові частини мови, вигуки із вказаним значенням; іменники, рід яких не збігається в російській та українській мовах; іменники, які мають форму тільки однини чи тільки множини; прикметники, що</p>	<p>МОРФОЛОГІЯ. ОРФОГРАФІЯ (12 ГОД.) Загальне уявлення про частини мови (загальне ознайомлення) (1 год.) Самостійні частини мови (іменник, прикметник, числівник, займенник, дієслово, прислівник); службові частини мови (прийменник, сполучник, частка); вигук. Іменник (3 год.) Різноманітність лексичного значення іменників; питання, на які вони відповідають; роль у реченні. Іменники, що позначають живі істоти та неживі предмети. Велика літера в іменниках, що позначають імена людей, клички тварин, географічні назви тощо. (повторення та поглиблення). Рід та число іменників Іменники, рід яких не збігається в українській та російській мовах (адрес – м. р., картофель – м. н., степь - ж. р., собака - ж. р.). Іменники, які мають форму тільки</p>

<p>позначають різний ступінь ознаки; дієслова у зазначеній формі; випадки правопису за правилами, передбаченими програмою даного класу;</p> <p>зіставляє вимову та написання слів, що належать до різних частин мови;</p> <p>підбирає групи слів у зазначеній формі – з опорою на надані питання, зразок;</p> <p>утворює, змінює вказані форми слів, що належать до різних частин мови (з опорою на запитання, зразок);</p> <p>вибирає з наданих варіантів написання слова той, який відповідає правилу;</p> <p>будує словосполучення та речення, правильно підбираючи слова, які стосуються різних частин мови, утворюючи потрібну форму;</p> <p>з'єднує частини речення за допомогою різних сполучників, доречно вживає частки та вигуки/</p> <p>використовує розглянуті морфологічні засоби у побудові діалогічних та монологічних висловлювань (усних та письмових);</p> <p>оцінює правильність (за значенням і граматичною формою) використання у тексті частин мови;</p> <p>удосконалює усне та письмове висловлювання, виправляючи недоліки в утворенні форми слова, його правописі;</p> <p>пише слова, застосовуючи вивчені правила (після спільного аналізу), а також слова зі списку для запам'ятовування; удосконалює усне та письмове висловлювання, виправляючи недоліки в утворенні форми слова, його правописі.</p>	<p>однини чи тільки множини. <i>Не</i> з іменниками. Літера <i>ь</i> на кінці іменників після <i>ж, ч, ш, щ</i>.</p> <p>Прикметник (2 год.) Різноманітність лексичного значення прикметника; запитання, на які воно відповідає; роль у реченні.</p> <p>Різні ступені ознаки, що позначається прикметниками. <i>Не</i> з прикметниками.</p> <p>Дієслово (4 год.) Різноманітність лексичного значення дієслова; запитання, на які воно відповідає; роль у реченні. Поєднання дієслів із залежними словами – у зіставленні із українською мовою: <i>беспокоиться о доме, подготовиться куроку, говорить о товарище, достигать успеха</i> тощо.</p> <p>Особа та число дієслів теперішнього та майбутнього часу, рід та число дієслів минулого часу. Зміна дієслів минулого часу за числами, в однині за родами. Наголос у формі минулого часу дієслів <i>взяла,брала,начала</i> тощо.</p> <p>Дієвідмінювання (загальна характеристика). Форми наказового способу від дієслів <i>положить, класть, лечь, бежать</i>. <i>Не</i> з дієсловами.</p> <p>Правопис <i>-тся, -ться</i> на кінці дієслів. Написання букви <i>ь</i> у дієсловах наказового способу; частки <i>б, би</i> з дієсловами умовного способу.</p> <p>Прийменник. Сполучник (1 год.) Найуживаніші прийменники, значення та вживання яких не збігається в російській та українській мовах (<i>в – на, с – из, к – до</i> тощо.: <i>прийти в школу, выйти из библиотеки, зайти к товарищу</i>).</p> <p>Сполучники, що виражають різні відносини між словами та частинами речення (<i>и, или, а, но, потому что, как... так и, не только, но и..</i> тощо).</p> <p>Частка. Вигук (1 год.) Найуживаніші частки для вираження ствердження та заперечення (<i>не, ни</i>); спонування (<i>пусть, пускай, давай</i>);</p>
--	--

<p>Учень/учениця</p> <p>розрізняє в усних і письмових висловлюваннях прості та складні речення (на основі допоміжних матеріалів), стверджувальні та заперечні речення, повні та неповні речення; головні та другорядні частини змісту тексту; емоційно-оцінну інформацію, прямо виражену у тексті;</p> <p>знаходить частини змісту тексту, що відповідають наданому плану; ключові слова, вивчені засоби зв'язку речень у тексті; речення з однорідними членами; із указаним значенням, з різними прийменниками;</p> <p>ділить речення на смислові частини; текст на логічно завершені частини;</p> <p>добирає заголовки до них, беручи участь у спільному складанні плану;</p> <p>вибирає із запропонованих варіантів потрібне речення за значенням та будовою (повна/неповна, з однорідними членами та без них та ін.); необхідний для тексту засіб зв'язку речень;</p> <p>пояснює особливості змісту та побудови текстів-розповідей; роль, правильність використання засобів зв'язку речень у тексті; побудову складних речень (з опорою на допоміжні матеріали); розділові знаки при однорідних членах речення;</p> <p>вимовляє речення, правильно розділяючи їх на смислові відрізки,</p>	<p>запитання (<i>разве, неужели, ли</i>). Вигуки, що передають різні емоційні стани (<i>о, ох, эх, увы, фи</i> тощо) і волевиявлення (<i>стоп!, Тсс!</i>).</p> <p>СИНТАКСИС. ПУНКТУАЦІЯ. СТИЛІСТИКА (15 ГОД.)</p> <p>Текст (6 год.) Текст--монолог, текст діалог. Підтеми тексту. Головні та другорядні частини змісту тексту. Типи мовлення: розповідь, опис, міркування.</p> <p>Стилi мовлення: розмовний, художній, офіційно-діловий, науковий (загальне ознайомлення).</p> <p>Послідовність, пропорційність частин у тексті. Простий план тексту. Ключові слова в тексті. Емоційно-оцінна інформація, прямо виражена в тексті. Засоби зв'язку між реченнями тексту, слова та вирази зі значенням причини, наслідків, цілі, які використовуються для більшої зв'язності тексту: <i>итак, из-за этого, на этом основании, без всяких причин, для того чтобы</i> тощо. Особливості художнього, розмовного стилів мовлення. Речення. Словосполучення (8ч.) Словосполучення (1 год.) Словосполучення, близькі за значенням: <i>деревянный стол – стол из дерева</i>.</p> <p>Стверджувальні та заперечні речення (1 год.) Стверджувальні та заперечні речення, що містять повне (<i>Он не пришел</i>) або часткове заперечення (<i>Дождь был не утром, а вечером</i>); речення із заперечною часткою <i>ни</i> (<i>Не видел ни разу</i>); повторюваною часткою <i>не</i> (<i>Не могу не сказать</i>).</p> <p>Членування речення в мовленні (1 год.) Змістові відрізки речення, які відокремлюються від сусідніх за допомогою таких інтонаційних засобів: пауз, підвищення/зниження тону голосу (<i>Завтра / в 9 часов утра / начнем работу</i>).</p>
---	--

<p>інтонуючи закінчення речення в усному мовленні та під час читання вголос;</p> <p>доповнює текст реченнями, що містять опис, міркування; реченнями з однорідними членами тощо;</p> <p>складає речення зазначених типів;</p> <p>удосконалює неправильно побудовані речення;</p> <p>використовує речення зазначених типів при побудові діалогічних та монологічних висловлювань (усних та письмових) розповідного характеру за наданим планом, з дотриманням потрібного співвідношення частин тексту;</p> <p>ставить розділові знаки між однорідними членами, частинами складного речення (після спільного аналізу);</p> <p>оцінює переваги та недоліки тексту (правильність будови речення, доречність вживання в тексті неповних речень, речень з однорідними членами тощо; різних засобів зв'язку);</p> <p>вдосконалює текст, відновлюючи порушені зв'язки між реченнями; додаючи або виключаючи матеріал для потрібної повноти та структури висловлювання; доповнюючи незрозумілі за контекстом неповні речення.</p>	<p>Однорідні члени речення (3 год.)</p> <p>Змістові відносини між однорідними членами, виражені з допомогою сполучень і без них. Кома при безсполучниковому зв'язку однорідних членів речення (за винятком правила про неоднорідні означення), а також перед сполученнями а, но, и, или. Повні и неповні речення (1 год.)</p> <p>Особливості побудови, інтонаційні особливості, роль у тексті неповних реченні. Знаки пунктуації в неповному реченні.</p> <p>Прості та складні речення (2 год) Речення з однією або декількома парами основних членів. Рівноправні та нерівноправні частини складного речення, характер взаємовідносин між ними. Кома між частинами складного речення.</p>
---	--

III. Повторення(1 г.)

7 клас

(70 годин; 2 години на тиждень) (4 год. – резервний час, який використовується на розсуд учителя)

<p>Мовленнєва змістова лінія (31 г.) Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів/учениць</p>	<p>Зміст навчання</p>
<p><i>Учень/учениця:</i> розрізняє на слух звуки слова, слова, словосполучення, речення (відповідно до програми цього класу); тексти, що стосуються різним стилів, типів мовлення та жанрів; прямо не виражену в тексті емоційно-оцінну інформацію; спеціальні засоби для виділення основних положень тексту; відому та нову інформацію; групує за певною ознакою одиниці різних рівнів, сприйняті на слух; розуміє значення сприйнятих на слух слів, словосполучень і речень, співвідносячи їх з малюнком, даючи коротку відповідь на питання тощо. розуміє прослуханий текст, що відповідає вимогам програми для цього класу, виявляючи вміння виконувати вказівки, що містяться в тексті, вибрати один із запропонованих варіантів відповіді на запитання щодо тексту, розділити текст на частини, знайти зазначені частини тексту тощо; оцінює особливості змісту та форми прослуханого тексту</p>	<p>АУДІЮВАННЯ (6 год.) Сприйняття на слух прямо не вираженої емоційно-оцінної інформації; розуміння ролі спеціальних засобів для виділення основних положень тексту: логічного наголосу, пауз, тембру, сили голосу. Розрізнення на слух відомої та нової інформації, поділ прослуханого тексту на частини, розуміння логічного та емоційно-оціночного компонентів його змісту. Слухання, розуміння текстів художнього стилю (обсяг 300–350 слів) та інших стилів (200–250 слів) – час звучання відповідно 3–3,5 хв. та 2–2,5 хв. Сприйняття на слух, розуміння при швидкому темпі мовлення слів (довжиною 7–8 звуків), що відрізняються 1-2 звуками (відбираються слова тих категорій, які розглядаються в програмі); слів та фразеологічних одиниць з тематичних груп, що опрацьовуються на уроках; словосполучень, що відрізняються прийменником та ін. Сприйняття на слух особливостей інтонації, розуміння змісту прослуханих простих та складних речень з прямою мовою, звертаннями, однорідними членами, відокремленими означеннями тощо (довжина речень 9–12 слів)</p>
<p><i>Учень/учениця:</i> розрізняє під час читання звуки слова, слова, поєднання слів, речення (відповідно до програми)</p>	<p>ЧИТАННЯ (6 год.) Сприйняття під час читання емоційно-оцінної інформації, прямо не вираженої у</p>

цього класу); тексти різних стилів та жанрів творів; типів мовлення та жанрів творів; прямо не виражену в тексті емоційно-оцінну інформацію; **групує** за певною ознакою прочитані слова, словосполучення, речення;

розуміє значення сприйнятих під час читання слів, словосполучень, речень, співвідносячи їх з малюнком, даючи коротку відповідь на запитання тощо.

читає вголос текст (після попередньої підготовки), дотримуючись правил вимови, правильно інтонуючи речення з однорідними, відокремленими означеннями, з прямою мовою, враховуючи особливості ситуації, пристосовуючи швидкість, виразність читання до можливостей та потреб слухачів; читає мовчки текст, (швидкість читання мовчки відповідає нормі для цього класу); **розуміє** прочитаний мовчки незнайомий текст: **виконує** інструкцію, що міститься в тексті, **вибирає** один із запропонованих варіантів відповіді на запитання за текстом, **знаходить** вказані частини тексту; **сприймає та відтворює** показане протягом короткого часу (0,5-1 сек.) слово довжиною 8-9 букв, слів, що різняться 1-2 літерами, та словосполучень з такої ж кількості літер;

переглядає абзац або кілька абзаців (близько 0,5 сторінки) і знаходить у ньому слово, набране курсивом; слово з дефісом; знаки пунктуації; репліки діалогу, речення з прямою мовою тощо.

Учень/учениця:

знаходить діалоги, в яких початковою є репліка, що містить

тексті. Розрізнення структурних частин тексту, головних та другорядних елементів змісту. Робота з книгою: схеми, таблиці та їх текстовий супровід.

Виписки із книги. Читання мовчки, розуміння незнайомих текстів, що належать до художнього стилю (обсяг 360-420 слів) та інших стилів (240-300 слів). Читання вголос віршованих та прозових текстів, що містять діалогічну та монологічну мову з опорою на самостійно виконану розмітку тексту.

Точність сприйняття, розуміння при швидкому читанні слів (довжиною 7-8 літер), які розрізняються 1-2 літерами (відбираються слова тих категорій, які розглядаються за програмою); фразеологізмів із розглянутих тематичних груп, словосполучень тощо.

Правильна вимова слова та правильне інтонування під час читання вголос, розуміння при змісту простих та складних речень із однорідними членами, ввідними словами, з прямою мовою, відокремленими означеннями (довжина речення 10-12 слів).

ГОВОРІННЯ І ПИСЬМО: ДІАЛОГІЧНІ І МОНОЛОГІЧНІ ВИСЛОВЛЮВАННЯ

<p>прохання, наказ, пораду, пропозицію, побажання; аналізує вказаний узагальнений зміст діалогу та зв'язність окремих реплік, правильність та стилістичну доречність використання мовних засобів; відтворює в особах діалоги, що відносяться до науково-популярного стилю; оцінює змістовність діалогу, правильність та доречність використання мовних та немовних засобів Учні/учениці: складають та розігрують діалоги із зазначеним типом початкової репліки, враховуючи певну ситуацію, комунікативне завдання, дотримуючись правил спілкування</p>	<p>(19 год.) Усне діалогічне мовлення (5 год.) Початкова репліка, що містить прохання, наказ, пораду, пропозицію, побажання. Узагальнений зміст діалогу з початковою спонукальною реплікою (орієнтовно): а) прохання - уточнююче питання – пояснення – згода (незгода); б) порада – ухильна відповідь – аргументація – згода (незгода); в) пропозиція – питання - роз'яснення - незгода - реакція на незгоду та ін. Оформлення початкової спонукальної репліки за допомогою різних мовних засобів. Відтворення прослуханих та/або прочитаних діалогів. Складання діалогів на підґрунті допоміжних матеріалів та самостійно. Мінімальний обсяг діалогу 6–7 реплік на двох учнів (без урахування етикетних формул початку та кінця діалогу).</p>
<p><i>Учень/учениця:</i> характеризує зміст, будову та мовні засоби усних та письмових висловлювань, що містять опис та міркування; переказує та самостійно складає (усно) художні та науково-популярні тексти, що відносяться до різних типів мовлення – за самостійно складеним простим планом, опорними словами, наданому початку; пише переказ (стислий) і твір-міркування. (художній та науково-популярний стилі мовлення) самостійно складеним простим планом з опорою на допоміжні матеріали та без них; оцінює зміст та форму усних та письмових висловлювань відповідно до вимог того чи іншого стилю, типу мовлення, жанру; виправляє допущені помилки та недоліки в змісті та формі</p>	<p>Монологічна мова: усні та письмові висловлювання (14 год.) Особливості змісту, основних композиційних частин, мовних засобів усних та письмових висловлювань описового характеру, що відносяться до художнього та науково-популярного стилю мовлення. Особливості змісту, основних композиційних частин, мовних засобів усних та письмових висловлювань, що містять міркування (науково-популярний стиль мовлення). Усний (докладний) та письмовий (стислий) переказ (науково-популярних текстів-розповідей; описів процесів праці; міркувань (про мову, відкриття та винаходи та ін); Обсяг тексту для усного перекладу 70–80 слів, для письмового викладу 50–60 слів. Письмовий твір-міркування на теми, пов'язані із життєвим досвідом.</p>

висловлювання;	
<p>Мовна змістова лінія (34 г.) Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів/учениць</p>	<p>Зміст навчання</p>
<p>Учень/учениця: знаходить у тексті слова, що відносяться до тієї чи іншої групи із певним значенням (бажання, потреба та ін.); стилістично забарвлені слова та фразеологізми; групує слова, фразеологізми за певною ознакою; підбирає слова, фразеологізми із тим чи іншим стилістичним забарвленням, із указаним значенням; пояснює значення слова, фразеологізму, його стилістичне забарвлення; вибирає із групи слів, фразеологізмів ті, які підходять за значенням та стилістичним забарвленням для наданого тексту; використовує слова, фразеологічні поєднання, зокрема і стилістично забарвлені, у ході складання речень, текстів; оцінює точне, доречне використання слів у тексті; удосконалює текст, замінюючи невдало використані стилістично забарвлені слова та фразеологізми; користується різними словниками (тлумачним, синонімів, антонімів, фразеологічним, двомовними).</p>	<p>Лексикологія. Фразеологія (2 год.) Тематичні групи слів. Найуживаніші фразеологізми (розширення переліку). Лексичні засоби, властиві науковому стилю.</p>
<p>Учень/учениця: розрізняє слова, що належать до різних частин мови; службові слова та вигуки із зазначеними значеннями; вимовляє правильно слова, форми слів зазначених частин мови;</p>	<p>Морфологія Орфографія (16 год.) Іменник (3 год.) Зміна іменників за відмінками. Типи відмінювання іменників. Невідмінювані іменники (загальне ознайомлення). Правопис ненаголошених голосних у</p>

<p>називає відмінки та запитання до них, особисті закінчення дієслів I, II відмінювання;</p> <p>знаходить випадки написань на зазначені правила;</p> <p>вибирає з поданих варіантів написання слова той, який відповідає правилу;</p> <p>утворює необхідну форму слова, що змінюється (за зразком, за запитаннями);</p> <p>змінює форму слова з урахуванням зв'язку слів у реченні; пояснює значення та роль слова, що відноситься до тієї чи іншої частини мови, у реченні; написання слова за вивченим правилом;</p> <p>будує словосполучення та речення, правильно підбираючи слова, які стосуються різних частин мови, утворюючи необхідну форму;</p> <p>пише слова зі списку для запам'ятовування, слова відповідно правил правопису;</p> <p>використовує розглянуті морфологічні засоби у побудові діалогічних та монологічних висловлювань (усних та письмових), зокрема. частки та вигуки як засіб виразності мови;</p> <p>оцінює правильність (за значенням та граматичною формою), доречність уживання частин мови у тексті;</p> <p>удосконалює усне та письмове висловлювання, виправляючи недоліки в утворенні форми слова, його правописі.</p> <p><i>Учень/учениця:</i></p> <p>розрізняє тексти художнього та науково-популярного стилю; односкладні та двоскладні речення</p>	<p>закінченнях іменників.</p> <p>Прикметник (2 год.) Зміна прикметників за відмінками. Правопис ненаголошених закінчень в прикметниках.</p> <p>Коротка форма прикметників.</p> <p>Числівник (2 год.) Числівники кількісні та порядкові; роль числівників у реченні</p> <p>Відмінювання числівників 2, 3, 4; 5 - 20, 30.</p> <p>Літера ь у числівниках.</p> <p>Займенник (3 год.) Значення займенників; роль у реченні. Відмінювання особистих займенників, а також займенників <i>кто, что</i>.</p> <p>Написання через дефіс займенників <i>кто-то, что-то, кто-нибудь, что-нибудь</i>.</p> <p>Дієслово (2 год.) Відмінювання дієслів теперішнього та майбутнього часу. Правопис ненаголошених голосних, дзвінкх і глухих приголосних у префіксах і суфіксах дієслів.</p> <p>Прислівник (2 год.) Значення, запитання, роль у реченні. Літери о, а наприкінці прислівників. Літера ь після ж, ч, ш, щ на кінці прислівників.</p> <p>Прийменник. Сполучник (1 год.) Прийменники, що використовуються для вираження таких смислових відносин між словами: способу дії – <i>с, без, сквозь</i>; причини – <i>от, из, из-за, по</i>; цілі – <i>в, на, к</i>. Написання прийменників через дефіс (<i>из-за, из-под</i>).</p> <p>Значення та вживання сполучників <i>в, на, и</i>.</p> <p>Частка. Вигук (1 год.) Частки <i>бы, пусть</i>. Частки <i>кое-, -то, -либо, -нибудь</i>. Підсилювальна частка <i>же</i>.</p> <p>Роздільне написання часток <i>бы, же</i>.</p> <p>Вигуки, що виражають характеристику чи оцінку стану (Крышка! Милое дело!); волевиявлення того, хто говорить (Стоп!, Тсс!, Цыц! тощо.)</p> <p>СИНТАКСИС. ПУНКТУАЦІЯ.</p> <p>СТИЛІСТИКА (16 ГОД.)</p> <p>Текст (4 год.)</p>
---	---

<p>(з опорою на допоміжні матеріали); речення з прямою мовою; емоційно-оцінну інформацію, прямо не виражену у тексті; знаходить мовні засоби, що характеризують науковий стиль (лексичні, словотвірні, граматичні); відокремлені члени речення; вводні слова як засоби зв'язку між реченнями; односкладні речення у двоскладні (там, де це можливо); вибирає із запропонованих варіантів синоніми (або слова, що виконують у тексті роль синонімів) для зв'язку речень у тексті; пояснює особливості прямого порядку слів у реченні та послідовний зв'язок між реченнями у тексті; зміст речень з відокремленням, прямою мовою; розділові знаки в реченнях такого типу; вимовляє інтонаційно правильно речення з відокремленням, прямою мовою; показує за допомогою інтонації смисловий зв'язок речень в усному мовленні; доповнює речення відокремленими членами речення; текст – реченнями з прямою мовою; будує речення вказаних типів; з'єднує їх послідовним зв'язком у ході створення мікротекстів; ставить розділові знаки при відокремленні, у реченнях з прямою мовою (після спільного аналізу речення); удосконалює неправильно побудовані речення; використовує речення зазначених типів у побудові діалогічних та монологічних висловлювань (усних та письмових), що містять міркування з використанням вставних слів та виразів, оцінює</p>	<p>Емоційно-оцінна інформація, прямо не виражена у тексті. Порядок слів та інтонація як засіб смислового зв'язку речень у тексті. Прямий порядок слів (на початку речення – відоме, наприкінці – нове). Ланцюговий зв'язок між реченнями у тексті. Особливості наукового (науково-навчального, науково-популярного) стилю. Речення (12 год.) Однорідні члени речення (2 год.) Узагальнюючі слова при однорідних членах. Розділові знаки при однорідних членах з узагальнюючим словом. Відокремлені другорядні члени речень (3 год.) Поняття про відокремлені члени речення. Порядок слів та інтонація у реченнях з відокремленими членами. Відокремлені означення. Порівняльний оборот у ролі означення. Розділові знаки в реченнях з відокремленими членами. Односкладні речення (3 год.). Односкладні речення з головним членом у формі присудка або у формі підмета. Вставні слова та вирази (2 год.) Вставні слова та висловлювання, їхні значення, роль у реченні. Найуживаніші слова та висловлювання, які виступають у ролі вставних. Розділові знаки при вставних словах <i>наверное, конечно, пожалуйста, во-первых</i>. Пряме мовлення (2 год.) Пряме мовлення. Розділові знаки при прямому мовленні, що знаходиться після слів автора і перед словами автора.</p>
---	--

<p>переваги та недоліки побудови тексту, логічні переходи від однієї частини змісту, правильність та доречність вживання в тексті різних засобів зв'язку; вдосконалює текст, відновлюючи порушені зв'язки між реченнями, замінюючи стилістично недоречні слова, виправляючи неправильно побудовані речення, орфографічні та пунктуаційні помилки</p>	
--	--

III. Повторення(1 г.)

8-й КЛАС

(70 годин; 2 години на тиждень) (4 години – резервний час, який використовується на розсуд вчителя)

<p>Мовленнєва змістова лінія (31 г.) Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів/учениць</p>	<p>Зміст навчання</p>
<p>Учень/учениця: розрізняє на слух звуки слова, слова, словосполучення, речення (відповідно до програми цього класу); тексти різних стилів, типів мовлення та жанрів творів; надані в тексті аргументи, що використовуються для підтвердження двох(кількох) точок зору; прямо виражену в тексті спонукально-вольову інформацію; групує за певним ознакою одиниці різних рівнів, сприйняті на слух; виявляє розуміння значення сприйнятих на слух слів, словосполучень, речень, співвідносячи їх зі схемами, малюнками, даючи коротку відповідь на запитання тощо;</p>	<p>АУДІЮВАННЯ (6 год) Сприйняття на слух текстів, які містять аргументацію на підтвердження двох(кількох) точок зору; а також прямо виражену спонукально-вольову інформацію. Слухання, розуміння текстів, що належать до художнього стилю (обсяг 350–400 слів) та інших стилів (250–300 слів) – час звучання відповідно 3,5-4 хв. та 2,5–3 хв. Сприйняття на слух, розуміння при швидкому темпі мовлення слів (довжиною 8–9 звуків), що відрізняються 1-2 звуками (відбираються слова тих категорій, які розглядаються за програмою); слів та фразеологічних одиниць з тематичних груп, що опрацьовуються на уроках; словосполучень з різними прийменниками.</p>

<p>розуміє зміст прослуханого тексту, що відповідає вимогам програми для цього класу; виконує вказівки, що містяться в тексті; вибирає один з запропонованих варіантів відповіді на запитання щодо тексту, ділить текст на частини, знаходить зазначені частини тощо; оцінює особливості змісту та форми прослуханого тексту</p>	<p>Сприйняття на слух особливостей інтонації, розуміння змісту прослуханих складносурядних і складнопідрядних речень з різними смисловими відносинами між частинами складного речення, РЕЧЕНЬ з дієприкметниковим та дієприслівниковим зворотом, з прямим і непрямым мовленням (довжина речення 12–14 слів)</p>
<p><i>Учень/учениця:</i> розрізняє під час читання звуки слова, слова, поєднання слів, речення (відповідно до програми цього класу); тексти різних стилів, типів мовлення та жанрів творів; прямо виражену в тексті спонукально-вольову інформацію; спеціальні засоби для виділення основних положень тексту; відому та нову інформацію; групує за певною ознакою прочитані слова, словосполучення, речення; розуміє значення сприйнятих під час читання слів, словосполучень, простих та складних речень, співвідносячи їх зі схемами, малюнками, даючи короткі відповіді на запитання тощо; читає вголос текст (після попередньої підготовки), дотримуючись правил вимови, правильно інтонуючи речення (зокрема з дієприкметниковими та дієприслівниковими зворотами), враховуючи особливості ситуації, пристосовуючи швидкість, виразність читання до можливостей та потреб слухачів; читає мовчки текст, насичений складносурядними та складнопідрядними реченнями (швидкість читання мовчки</p>	<p>ЧИТАННЯ (6 год) Сприйняття у прочитаному тексті прямо вираженої спонукально-вольової інформації; різних аргументів при обговорення тієї чи іншої проблеми. Зміст та форма тексту. Робота з книгою: передмова у книзі. Цитування в книгах різних жанрів. Читання мовчки, розуміння незнайомих текстів, що належать до художнього стилю (обсяг 420–480 слів) та інших стилів (300–360 слів). Читання вголос віршованих та прозових текстів, що містять діалогічне та монологічне мовлення з опорою на самостійно виконану у текст розмітку.</p>

<p>відповідає нормі для цього класу); розуміє прочитаний мовчки незнайомий текст: виконує інструкцію, що міститься в тексті, вибирає один з запропонованих варіантів відповіді на питання за текстом, знаходить зазначені частини та ін; сприймає та відтворює показане протягом короткого часу (0,5-1 сек) слово довжиною 8–9 букв, слів, що різняться 1–2 літерами, та словосполучення з такої кількості літер; переглядає абзац або кілька абзаців (близько 0,75 сторінки) і знаходить у ньому слово, набране курсивом; слово з дефісом; знаки пунктуації; репліки діалогу та ін.</p>	
<p><i>Учень/учениця:</i> знаходить діалоги, в яких початковою є репліка, що містить повідомлення; аналізує вказаний узагальнений зміст діалогу та зв'язність окремих реплік, правильність та стилістичну доречність використання мовних засобів; оцінює змістовність діалогу, правильність та доречність використання мовних та немовних засобів. <i>Учні/учениці:</i> відтворюють в особах готові діалоги публіцистичного стилю; складають та розігрують діалоги із зазначеним типом початкової репліки, враховуючи певну ситуацію, комунікативне завдання, дотримуючись правил спілкування; використовують діалог для обговорення мети, послідовності та ходу виконання навчальної задачі.</p>	<p>ГОВОРІННЯ І ПИСЬМО. ДІАЛОГІЧНІ І МОНОЛОГІЧНІ ВИСЛОВЛЮВАННЯ (19 год.) Усне діалогічне мовлення (4 год.) Початкова репліка-повідомлення (про намір, бажання, факт, наявність та ін). Узагальнений зміст діалогу з початковою реплікою-повідомленням (орієнтовно): а) повідомлення про факт – запитання про джерело інформації – відповідь – зустрічне повідомлення – пропозиція – реакція на пропозицію; б) повідомлення про намір – уточнююче запитання – роз'яснення – порада – згода; в) скарга – запитання – відповідь – порада (втіха, пропозиція допомоги) – реакція на втіху. Оформлення початкової репліки-повідомлення за допомогою різних мовних засобів. Відтворення прослуханих та/або прочитаних діалогів. Складання діалогів за допомогою допоміжних матеріалів та самостійно. Мінімальний обсяг діалогу 7–8 реплік на двох учнів (без урахування етикетних формул початку та кінця діалогу). Використання діалогу для спільного виконання навчальних завдань: усвідомлення мети, планування роботи, що</p>

<p>Учень/учениця: характеризує зміст, побудову та мовні засоби усних та письмових висловлювань розповідного характеру з елементами опису та міркування; переказує та самостійно складає(усно) публіцистичні тексти, що стосуються різних типів мовлення – за наданим складним планом, опорними словами, наданому початку; пише переказ (докладний і вибіркоче) та твір-міркування (публіцистичний стиль мовлення) за наданим складним планом з опорою на допоміжні матеріали та без них; розповідає про мету, послідовність виконання завдання; про результати роботи; пише замітку інформаційного характеру; оцінює зміст та форму усних та письмових висловлювань відповідно до вимог того чи іншого стилю, типу мовлення, жанру творів; виправляє допущені помилки та недоліки в змісті та формі висловлювання</p>	<p>виконується в парах і невеликих групах та її результату; усвідомлення дій, виконаних у ході рішення навчального завдання, характеру спілкування між членами групи.</p> <p>Монологічне мовлення: усні та письмові висловлювання (15 год.) Особливості змісту, основні композиційні частини, мовні засоби усних та письмових висловлювань розповідного характеру з елементами опису та міркування (публіцистичний стиль мови). Усний та письмовий переказ (детальний, вибіркочий) публіцистичних текстів – оповідань, описів (місцевості, пам'яток історії та культури), міркувань; обсяг тексту для усного переказу 80–90 слів, для письмового переказу 60-70 слів. Замітка в газету інформаційного характеру. Усний та письмовий твір розповідного характеру з елементами опису та міркування на морально-етичну тему.</p>
<p><i>Мовна змістова лінія (34 г.)</i> Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів/учениць</p>	<p><i>Зміст навчання</i></p>

<p><i>Учень/учениця:</i> знаходить у тексті слова, властиві публіцистичному стилю; стилістично забарвлені слова, фразеологізми; групує слова, фразеологізми за вказаним ознакою; підбирає ряди слів з тим чи іншим стилістичним забарвленням; слова і фразеологізми із указаним значенням; пояснює значення слова, фразеологізму; доречність використання слів, фразеологічних одиниць, властивих публіцистичному стилю; значення, походження запозичених слів (з опорою на допоміжні матеріали); вибирає із групи слів, фразеологізмів ті, які підходять за значенням та стилістичним забарвленням для наданого тексту; використовує розглянуті запозичені слова, фразеологізми у складанні речень, текстів; оцінює точне, доречне використання в тексті слів, фразеологізмів; удосконалює текст, замінюючи невдало використані стилістично забарвлені слова та фразеологізми, виправляючи помилки в уживанні запозичених слів; користується різними словниками (тлумачним, синонімів, антонімів, фразеологічним, двомовними, етимологічним).</p>	<p>ЛЕКСИКОЛОГІЯ. ФРАЗЕОЛОГІЯ (2 ГОД.) Запозичені слова. Лексичні засоби, властиві публіцистичному стилю. Найуживаніші фразеологічні одиниці, властиві публіцистичному стилю (розширення списку).</p>
<p><i>Учень/учениця:</i> розрізняє слова, які стосуються різних частин мови, форми слів; службові слова та вигуки із указаним значенням; вимовляє правильно слова (форми слів) зазначених частин мови; утворює необхідну форму слова (за</p>	<p>МОРФОЛОГІЯ ОРФОГРАФІЯ (16 ГОД.) Числівник (3 год.) Зміна за кількісними відмінками числівників 50-80; 40, 90, 100 . Займенник (3 год.) Зміна за відмінками займенників <i>мой, твій, наш, чей, этот; такой, какаой, который, каждый, всякий</i> та деяких</p>

<p>зразком, за запитаннями); змінює форму слова з урахуванням зв'язку слів у реченні; знаходить написання на зазначені правила; зіставляє вимову та написання слів, що належать до різних частин мови: правильно вимовляє, називає літери, що позначають відповідні звуки; вибирає з наданих варіантів написання слова той, який відповідає правилу; пояснює значення, роль у реченні слова, що відноситься до тієї чи іншої частини мови (або до особливих форм дієслова); написання слова надієприслівниками. вивчене правило; стилістичну роль слова в тексті; будує словосполучення та речення, правильно підбираючи слова, які стосуються різних частин мови, утворюючи необхідну форму; пише слова зі списку для запам'ятовування, слова на правила правопису; використовує розглянуті морфологічні засоби при побудові діалогічних та монологічних висловлювань (усних та письмових); оцінює правильність (за значенням та граматичною формою), доречність уживання слів, що відносяться до зазначених частин мови, в тексті; удосконалює усне та письмове висловлювання, виправляючи недоліки в утворенні форми слова, його правописі.</p>	<p>інших. Правопис займенників <i>ничего – нечегото, никого – некого, ничему – нечому, никому – некому</i>; а також <i>ни у кого – не укого, ни к чему – не к чему</i>. Дієслово (2 год.) Доконаний і недоконаний вид дієслова. Дієприкметник (2 год.) Загальне уявлення про дієприкметник: ознаки дієслова та прикметника, запитання, роль у реченні. Дієприкметниковий зворот. <i>Не</i> з дієприкметниками. Дієприслівник (2 год.) Загальне уявлення про дієприслівник: ознаки дієслова та прислівника, запитання, роль у реченні. Дієприслівниковий зворот. <i>Не</i> з дієприслівниками. Прислівник (2 год.) Різноманітність значень прислівників. Літери <i>о, е</i> після шиплячих на кінці прислівників. Прийменник. Сполучник (1 год.) Прийменники, що використовуються для вираження таких смислових відносин: міри і ступеню (по), порівняння (с). Сполучники, що виражають різні відносини між частинами речень (<i>что, как; когда, пока; потому что, так как; если та ін.</i>). Частки. Вигуки (1 год.) Частки з означальним значенням: <i>именно, как раз, відносини до висловлювань співрозмовника, реакцію неї: Да! Конечно! Нет! Вот ещё! А? Что? Ой ли?</i></p>
<p><i>Учень/учениця:</i> розрізняє тексти, що відносяться до публіцистичного стилю; зворотний порядок слів у реченні;</p>	<p>СИНТАКСИС. ПУНКТУАЦІЯ. СТИЛІСТИКА (16 ГОД.) Текст (3 год.) Спонукально-вольова</p>

<p>послідовний і паралельний зв'язок між реченнями у тексті; складносурядні та складнопідрядні речення (з опорою на допоміжні матеріали); цитату, пряме та непряме мовлення у тексті; пряма виражену спонукально-вольову інформацію в тексті; знаходить мовні засоби, характерні для публіцистичного стилю (лексичні, словотвірні, граматичні); речення, поєднані і в тексті паралельним зв'язком; відокремлені другорядні члени речення, виражені дієприкметниковим дієприслівниковими зворотами; цитату у тексті; перетворює науковий текст у публіцистичний (наприклад, текст підручника про наголос на виступ про культуру мовлення); складносурядні речення уз'єднані за допомогою <i>сполучників а, и, но, складнопідрядні</i> (там, де це можливо); вибирає для зв'язку частин складного речення ті сполучення, які властиві текстам того чи іншого стилю мовлення; пояснює значення та зміст тексту, особливості зворотного порядку слів у реченні; паралельний зв'язок між реченнями у тексті; зміст речення з відокремленням, цитатами, значення складносурядних і складнопідрядних речень; розділові знаки у реченнях різних типів; доречність використання певної синтаксичної конструкції у певному контексті; вимовляє з відповідною інтонацією прості та складні речення з відокремленням, цитатами; показує за допомогою інтонації</p>	<p>інформація, прямо виражена в тексті. Зворотний порядок слів як ознака стилістично забарвленої мови. Паралельний зв'язок між реченнями в тексті. Особливості публіцистичного стилю. Речення (13 год.) Відокремлені другорядні члени речення. (4 год.) Відокремлення другорядних членів речення, виражених дієприкметниковими та дієприслівниковими зворотами; знаки пунктуації при них. Складне речення (1ч.) Складносурядне речення (2 год.) Будова складносурядного речення; інтонація та сполучники. Смыслові відносини між реченнями у складі складносурядного. Кома у складносурядному реченні, частини якого уз'єднані за допомогою <i>сполучників а, и, но, цели, не только...но и, как... так и</i> тощо.. Складнопідрядне речення (3ч.) Будова складнопідрядного речення; інтонація, сполучники та сполучникові слова (без вживання термінів). Різноманітність смислових відносин між головним та підрядним реченнями. Кома у складнопідрядному реченні, частини якого уз'єднані за допомогою сполучників та сполучникових слів: <i>что, чтобы, если, потому что; который, какой, где, куда</i> тощо. Пряме і непряме мовлення (3 год.) Непряме мовлення як спосіб передачі чужого мовлення. Заміна прямого мовлення непрямою. Сполучники у складному реченні під час заміни прямого мовлення непрямым: <i>что, чтобы, если, потому что; который, какой, где, куда та ін.</i> Цитата як спосіб</p>
--	---

<p>смісловий зв'язок речень в усному мовленні; слова, що мають більше смислове та емоційне навантаження при зворотному порядку слів; слова та вирази, що допомагають зрозуміти зміст тексту;</p> <p>доповнює речення дієприслівниковими та дієприкметниковими зворотами ; текст – простими та складними реченнями зазначеного змісту, реченнями із цитатами;</p> <p>будує речення вказаних типів; з'єднує їх паралельним зв'язком у ході створення текстів;</p> <p>ставить розділові знаки при відокремленні, цитатах, в складносурядних та складнопідрядних реченнях, частини яких з'єднані зазначеними сполучниками (на основі попереднього аналізу);</p> <p>використовує речення зазначених видів,</p> <p>об'єднує їх за допомогою паралельного зв'язку у діалогічних та монологічних висловлюваннях (усні та письмові) розповідного характеру з елементами опису та міркування;</p> <p>оцінює переваги та недоліки побудови тексту: правильність побудови, доречність використання простих та складних речень різних видів, різних засобів зв'язку між ними; доцільність уживання слів і виразів, що допомагають висловити смисл тексту; удосконалює текст, відновлюючи зв'язки між реченнями, замінюючи стилістично недоречні слова, виправляючи неправильно побудовані речення.</p>	<p>передачі прямого мовлення.</p>
---	-----------------------------------

III. Повторення(1 г.)

9 клас

(70 годин; 2 години на тиждень) (4 години – резервний час, який використовується на розсуд вчителя)

<p><i>вленнева змістова лінія (31 г.)</i> Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів/учениць</p>	<p>Зміст навчання</p>
<p>Учень/учениця: сприймає на слух тексти, що стосуються різних стилів, типів мовленн та жанрів творів; надані у тексті аргументи, що використовуються для підтвердження двох (кількох) точок зору; прямо не виражену спонукально-вольову інформацію; розуміє зміст прослуханого тексту, що відповідає вимогам програми для цього класу, виявляючи вміння виконати вказівки, що містяться в тексті; вибрати один з запропонованих варіантів відповіді на запитання щодо тексту, розділити текст на частини, знайти зазначені частини тощо; оцінює особливості змісту та форми прослуханого тексту</p>	<p>-АУДІЮВАННЯ (6 год.) Сприйняття на слух текстів, у яких використані різні засоби зв'язку, представлена прямо не виражена спонукально-вольова інформація. Слухання, розуміння текстів художнього стилю (обсяг 400–450 слів) та інших стилів (300–350 слів) – час звучання відповідно 4-4,5 хв. та 3–3,5 хв. Сприйняття на слух особливостей інтонації, розуміння змісту прослуханих складносурядних, складнопідрядних, безсполучникових речень з різними видами відокремлень тощо. (довжина речення 14– 16 слів)</p>
<p>Учень/учениця: розрізняє під час читання слова, словосполучення, речення (відповідно до програми цього класу); різні засоби зв'язку; тексти, різних стилів, типів мовлення та жанрів творів; надані в тексті аргументи, що використовуються для підтвердження двох (кількох) точок зору; спонукально-вольову інформацію, прямо не виражену у тексті; групує за певними ознаками прочитані слова, словосполучення, речення; розуміє прочитаний мовчки незнайомий текст, виконуючи</p>	<p>ЧИТАННЯ (6 год.) Сприйняття під час читання тексту, у якому прямо не виражена спонукально-вольова інформація, використані різні засоби зв'язку. Регулювання швидкості читання залежно від мети читання. Читання-перегляд (пошук у тексті певної частини змісту). Робота з книгою: коментарі, примітки у книзі. Читання мовчки, розуміння незнайомих текстів, що належать до художнього стилю (обсяг 480–540 слів) та інших стилів (360-420 слів). Читання вголос віршованих та прозових текстів, що містять діалогічне та монологічне мовлення з опорою на самостійно виконану розмітку тексту та без</p>

<p>завдання такого типу: виконує інструкцію, що міститься в тексті, вибирає один з запропонованих варіантів відповіді на запитання щодо тексту, знаходить зазначені частини та ін; читає вголос текст (після попередньої підготовки), правильно інтонуючи пропозиції, дотримуючись правила вимови, враховуючи особливості ситуації, пристосовуючи швидкість, виразність читання до можливостей та потреб слухачів; читає мовчки текст (швидкість читання мовчки відповідає нормі для цього класу); оцінює особливості змісту та форми прочитаного тексту; сприймає та відтворює показане впродовж (0,5-1 сек.) слово довжиною 10–11 літер, слів, що різняться 1–2 літерами, та словосполучень з такої ж кількості літер; переглядає абзац або кілька абзаців (близько 0,75 сторінки) і миттєво знаходить у ньому слово, набране курсивом; слово з дефісом; розділові знаки; репліки діалогу тощо; переглядає сторінку тексту, знаходить виноску та коментарі до відповідного слова, інформацію наприкінці книги.</p>	<p>розмітки. Точність сприйняття, розуміння у ході швидкого читання слів (довжиною 9–10 літер), які розрізняються 1–2 літерами (відбираються слова тих категорій, які розглядаються за програмою); фразеологізмів із опрацьованих тематичних груп, словосполучень та ін. Правильна вимова слова у ході читання вголос. Правильне інтонування під час читання вголос, розуміння під час читання мовчки змісту складних речень з різними видами зв'язку між частинами (довжина речення 14–16 слів).</p>
<p><i>Учень/учениця:</i> знаходить діалоги з початковими репліками різних типів; аналізує узагальнений зміст діалогу, зв'язність окремих реплік, правильність та стилістичну доречність використання мовних одиниць; розробляє можливі варіанти узагальненого змісту діалогу з різними початковими репліками;</p>	<p>ГОВОРІННЯ І ПИСЬМО: ДІАЛОГІЧНІ І МОНОЛОГІЧНІ ВИСЛОВЛЮВАННЯ (19 год.) Усне діалогічне мовлення (4 год.) Діалоги з різними типами початкових реплік та реакцій на них. Різноманітність змісту діалогів: обговорення фактів та ставлення до них; причин та наслідків подій; значення слова; роботи уяви; поглядів на якийсь предмет та ін. Відтворення прослуханих і (або) прочитаних діалогів. Складання діалогів за допомогою</p>

<p>оцінює змістовність діалогу, правильність та доречність використання мовних та немовних одиниць.</p> <p><i>Учні/учениці:</i></p> <p>відтворюють в особах готові діалоги офіційно-ділового стилю; складають та розігрують діалоги з різними типами початкових реплік, враховуючи певну ситуацію, комунікативне завдання, дотримуючись правил спілкування; використовують діалог для обговорення мети, послідовності та ходу виконання навчальної задачі.</p> <p>Учень/учениця:</p> <p>характеризує зміст, побудову та мовні засоби текстів офіційно-ділового стилю;</p> <p>переказує та самостійно складає (усно) тексти, які стосуються різних типів та стилей мовлення - за спільно складеним складним планом, опорними словами, наданому початку; розповідає про мету, послідовність виконання завдання; про результати роботи; пише переказ (докладний, стислий та вибірковий) та твір за спільно складеним складним планом з опорою на допоміжні матеріали та без них; оцінює зміст та форму усних та письмових висловлювань згідно з вимогами того чи іншого стилю, типу мовлення, жанру; виправляє допущені помилки та недоліки в змісті та формі висловлювання.</p>	<p>допоміжних матеріалів та самостійно. Мінімальний обсяг діалогу 8–9 реплік на двох учнів (без урахування етикетних формул початку та кінця діалогу). Використання діалогу для спільного вирішення навчальних завдань: усвідомлення мети, планування роботи, що виконується в парах та невеликих групах, та її результату; усвідомлення дій, виконаних у ході вирішення навчального завдання, характер спілкування між членами навчальної групи (під час виконання більш складних, ніж у 8 класі, навчальних завдань).</p> <p>Монологічне мовлення: усне та письмове висловлювання (15 г.)</p> <p>Особливості змісту, основних композиційних частин, мовних засобів усних та письмових висловлювань офіційно-ділового стилю. Складання заяви. Усний та письмовий переказ текстів різних стилів та типів мовлення; обсяг тексту для усного переказу 100–110 слів, для письмового переказу 70–80 слів. Усний та письмовий відгук про книгу, твори мистецтва.</p>
<p><i>Мовна змістова лінія (34 г.)</i></p> <p><i>Очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів/учениць</i></p>	<p><i>Зміст навчання</i></p>
<p><i>Учень/учениця:</i></p>	<p>Лексикологія. Фразеологія (3 год.)</p>

<p>знаходить у тексті слова, властиві офіційно-діловому стилю, стилістично забарвлені слова, фразеологізми, пароніми; групує слова за певною ознакою; підбирає ряди слів з певним стилістичним забарвленням, слів із указаним значенням; пояснює значення слова та фразеологічної одиниці в конкретному реченні; слова, що мають омоніми в українській мові (з допомогою словника міжмовних омонімів), лексичні особливості тексту офіційно-ділового стилю; вибирає із групи слів ті, які підходять за значенням та стилістичним забарвленням для конкретного тексту; доповнює речення відповідним за значенням словом, однією з 2-3 фразеологічних одиниць; будує речення, включаючи у нього доречні за значенням слова з пар слів паронімів, використовуючи розглянуті омоніми та фразеологічні одиниці; використовує слова, зокрема і стилістично забарвлені, під час складання речень, мікротекстів; оцінює правильність, доречність використання в тексті слів та словосполучень, властивих офіційно-діловому стилю; удосконалює текст, замінюючи невдало використані стилістично забарвлені слова та фразеологізми; користується різними словниками (тлумачним, фразеологічним, омонімів та ін.)</p>	<p>Омоніми. Міжмовні (російсько-українські) омоніми: лікувати – лічити. Пароніми. Лексичні засоби, властиві офіційно-ділового стилю промови. Найживаніші фразеологічні одиниці (розширення списку).</p>
<p>Учень/учениця: розрізняє слова, що належать до різних частин мови, особливих форм дієслова (дієприкметників та</p>	<p>Морфологія Орфографія (14 год.) Числівник (3 год.) Відмінювання, вживання порядкових числівників. Складові кількісні числівники. Уживання і відмінювання</p>

<p>дієприслівників); прийменники, сполучники, частки, вигуки та ті частини мови, від яких вони утворені (благодаря, точно, в течение тощо);</p> <p>знаходить складні числівник, прислівники, що позначають різну ступінь ознаки, дієприкметники, службові частини мови та вигуки – в окремих словосполученнях, реченнях, а також у текстах (під час аудіювання та читання); приклади написання на зазначені правила;</p> <p>вибирає з наданих варіантів написання той, який відповідає правилу;</p> <p>підбирає приклади слів, які стосуються зазначених частин мови, приклади на те чи інше правило правопису;</p> <p>утворює відмінкові форми порядкових та кількісних складних числівників (з опорою на допоміжні матеріали);</p> <p>доповнює незакінчені речення, підбираючи слова з наданого списку та самостійно утворюючи потрібну форму складного кількісного числівника;</p> <p>будує словосполучення, речення, правильно підбираючи слова, які належать до різних частин мови, утворюючи необхідну форму;</p> <p>пише слова на вивчені правила, а також слова зі списку для запам'ятовування;</p> <p>оцінює правильність (за значенням та граматичною формою), доречність вживання зазначених частин мови (зокрема форм числівників, дієприкметників) у тексті;</p> <p>виправляє у тексті неправильно створені форми дієприкметника, числівника, неправильно чи</p>	<p>складних кількісних числівників.</p> <p>Дієприкметник (4 год.) Правопис голосних у закінченнях дієприкметників. Повні і короткі дієприкметники. Наголос у коротких дієприкметниках. Правопис nn і n у дієприкметниках.</p> <p>Літери е, е після ж, ш, щ у суфіксах дієприкметників (<i>висушений</i> та ін).</p> <p>Прислівник (3 год.) Різні ступені ознаки, що позначається прислівником.</p> <p>Злите, роздільне та дефісне написання прислівників.</p> <p>Прийменник. Сполучник (2 год.) Значення, вживання, правопис прийменників <i>благодаря, исходя, в зависимости, вплоть до, в течение, в продолжение.</i></p> <p>Значення, вживання, правопис сполучників <i>то есть (или), как то, именно, между тем как.</i></p> <p>Частка. Вигук (2 год.) Значення, вживання, правопис часток <i>почти, приблизительно, точно, чуть не; исключительно, единственно, просто.</i></p> <p>Значення, вживання вигуків, звуконаслідувальних слів</p>
--	--

<p>недоречно використані службові частини мови.</p> <p><i>Учень/учениця:</i></p> <p>розрізняє в мовленні і на письмі тексти, що відносяться до офіційно-ділового стилю; безсполучникові складні речення і речення із сполучниками, складнопідрядні речення з одним і кількома підрядними, складносурядні реченнями з двома та кількома частинами (використовуються допоміжні матеріали); спонукально-вольову інформацію, прямо не виражену в тексті;</p> <p>знаходить серед наданих речень сполучникові та безсполучникові складні речення; пунктуаційні знаки; слова тієї чи іншої тематичної групи як засоби зв'язку речень у тексті; слова та стійкі вирази, властиві і офіційно-діловому стилю;</p> <p>читає з відповідною інтонацією речення зазначених типів; слова та вирази, що допомагають зрозуміти зміст тексту;</p> <p>перетворює складносурядні речення в складнопідрядні (якщо це можливо);</p> <p>ділить текст на логічно завершені частини,</p> <p>підбирає заголовки до них, бере участь у спільному створенні складного плану;</p> <p>пояснює зміст складних речень із сполучниками і без сполучників, смислові відносини між їхніми складовими частинами; знаки пунктуації в реченнях різних типів; доречність використання певної синтаксичної конструкції в наданому тексті;</p> <p>доповнює незакінчене складне речення, додаючи відсутню частину</p>	<p>Синтаксис. Пунктуація. Стилїстика (17 год.) Текст (3 год.) Спонукально-вольова інформація, прямо не виражена у тексті. Засоби зв'язку у тексті а) слова однієї тематичної групи; б) слова, що позначають тимчасові, причинно-наслідкові відносини між частинами тексту; в) слова зі значенням місця та часу на початку речення. Видо-часова співвіднесеність дієслів в тексті. Особливості офіційно-ділового стилю.</p> <p>Речення (14 год.) Складне речення з кількома частинами, об'єднаними сурядним зв'язком (3 год.)</p> <p>Значення, побудова, вживання речень з однаковими/різними сполучниками. Кома в реченнях такого типу.</p> <p>Складнопідрядне речення з кількома підрядними (3 год.)</p> <p>Значення, будова, вживання речень, у яких кілька підрядних частин відносяться до одного/до різних слів головної частини; утворюють послїдовний ланцюг тощо.</p> <p>Роздїлові знаки в реченнях даного типу.</p> <p>Безсполучникове складне речення (5 год.)</p> <p>Значення, будова, засоби зв'язку в безсполучникових реченнях; використання в тексті.</p> <p>Безсполучникові складні речення з відносинами одночасності, послїдовності, протиставлення, пояснення між частинами речення. Кома, тире, двокрапка в безсполучниковому складному реченні;</p>
---	---

згідно із зазначеними відносинами;
доповнює текст простими та складними реченнями зазначеного змісту;
знаходить у тексті приклади речень указаних типів;
будує складні речення зазначених типів за зразком;
з'єднує їх за допомогою послідовного або паралельного зв'язку у ході створення текстів;
ставить пунктуаційні знаки у складних реченнях з різними типами зв'язку (після попереднього спільного аналізу);
використовує речення зазначених видів при побудові діалогічних та монологічних висловлювань (усних та письмових);
оцінює правильність побудови, доречність використання складних речень розглянутих видів, різних засобів зв'язку між ними; чіткість у формулюванні думки;
удосконалює текст, відновлюючи зруйновані зв'язки між реченнями, замінюючи стилістично недоречні слова, виправляючи неправильно побудовані речення, в яких думка виражена недостатньо чітко.

III. Повторення(1 г.)

